

**Демонстраційний варіант
контрольних вимірювальних матеріалів
державного екзамену 2026 року
з УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Завдання частини 2 виконується **на основі того ж тексту**, який Ви читали, працюючи над завданнями частини 1. Приступаючи до частини 2 роботи, виберіть **одне** з трьох запропонованих завдань (11.1, 11.2 або 11.3) і дайте

письмову розгорнуту аргументовану відповідь. Це завдання виконується на бланку відповідей № 2.

Усі бланки заповнюються яскравими чорними чорнилами. Допускається використання гелевої або капілярної ручки.

При виконанні завдань можна користуватися чернеткою. **Записи у чернетці, а також у тексті контрольних вимірювальних матеріалів не враховуються при оцінюванні роботи.** Бали, отримані Вами за виконані завдання, сумуються. Намагайтеся виконати якомога більше завдань і набрати найбільшу кількість балів. Після завершення роботи перевірте, щоб відповідь до кожного завдання в бланках відповідей № 1 і № 2 була записана під правильним номером.

Бажаємо успіху!

Частина 1

Відповідями до завдань 1-10 є слово (кілька слів) або послідовність цифр. Відповідь запишіть у поле відповіді у тексті роботи, а потім перенесіть у БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ № 1 праворуч від номера завдання, починаючи з першої клітинки, без пробілів, ком та інших додаткових символів. Кожну букву або цифру пишіть в окремій клітинці відповідно до наведених у бланку зразків.

1. Синтаксичний аналіз.

Прочитайте текст.

1) Щоб виросла рослина, насіння повинне потрапити в ґрунт, де є волога і необхідні поживні речовини. 2) Раніше зерна розсівали по полю вручну. 3) Тепер поля засівають за допомогою машин, які називаються сівалками. 4) Трактор везе з собою полем одну або кілька сівалок.

5) У сівалці є ящик для насіння, висівні апарати, насіннєпроводи і сошники.

Укажіть варіанти відповідей, у яких правильно визначено **граматичну основу** в одному з речень чи в одній з частин складного речення тексту. Запишіть номери відповідей.

- 1) рослина повинне потрапити (речення 1)
- 2) зерна розсівали (речення 2)
- 3) поля засівають (речення 3)
- 4) трактор везе (речення 4)
- 5) є ящик, апарати, насіннєпроводи, сошники (речення 5)

Відповідь: _____.

2. Пунктуаційний аналіз.

Розставте розділові знаки. Укажіть цифри, на місці яких повинні стояти коми.

Річка втратила свою вчорашню (1) голубу барву (2) що мала насиченість (3) і бездонність неоглядного неба (4) й тепер у плоских берегах тече сумовита вода.

Відповідь: _____

3. Синтаксичний аналіз.

Замініть словосполучення «стіл для письма», утворене способом керування, синонімічним словосполученням з підрядним зв'язком **узгодження**. Напишіть утворене словосполучення.

Відповідь: _____.

4. Орфографічний аналіз.

Укажіть варіанти відповідей, у яких подано правильне пояснення написання виділеного слова. Запишіть номери цих відповідей.

- 1) **ДЕРЕВО** – у сполуках **-ере-, -еле-** завжди пишеться літера **Е**.
- 2) **РОЗ'ЯСНИТИ** – апостроф ставиться перед буквами **я, ю, є, ї**.
- 3) **РИБАЛЦІ** – м'який знак не ставиться після **л** у сполуках літер **-лц-, -лч-**, якщо вони походять із **-лк-**.

4) **СПИТАТИ** – в українській мові завжди пишеться префікс **С-**.

5) **СІЛЛЮ** – в іменниках відбувається подовження приголосних звуків.

Відповідь: _____.

5. Пунктуаційний аналіз.

Установіть відповідність між пунктуаційними правилами і реченнями, які можуть слугувати прикладами для наведених пунктуаційних правил. До кожної позиції першої колонки доберіть відповідну позицію з другої колонки.

ПУНКТУАЦІЙНІ ПРАВИЛА	РЕЧЕННЯ
А) Тире ставиться, якщо підмет і присудок виражені іменником у називному відмінку. Б) Між однорідними членами ставиться кома, якщо вони не з'єднані сполучниками. В) Тире між частинами безсполучникового складного речення ставиться, якщо наступна частина виражає наслідок або висновок з того, про що йдеться в попередній частині.	1) З правдою дружити – щастя заслужити. 2) Злим людям не заздри, не бажай їм товариства. 3) Місяць високо, зіроньки сяють. 4) Бджола – відома трудівниця. 5) Прийшла Покрова – види, чумаче, вдома.

Запишіть у таблицю вибрані цифри під відповідними буквами.

Відповідь:

А	Б	В

6. Орфографічний аналіз.

Прочитайте текст. Вставте пропущені букви. Вкажіть усі цифри, на місці яких пишеться буква **И**.

З..ма⁽¹⁾. Річки сковані кригою. Але під нею продовжу..ться⁽²⁾ ж..ття⁽³⁾. Л..ни⁽⁴⁾ і карасі дрімають, позар..вались⁽⁵⁾ у мул. Сазани і лящі мляво стоять у тихих, порослих оч..ретом⁽⁶⁾ затоках. У ямах із піщаним дном знайшли пристановище пічкурі, плітки, верховодки. А судаки, окуні, річкові вовки-щуки не прип..нили⁽⁷⁾ свого полювання.

Відповідь: _____.

7. Морфологічний аналіз.

Розкрийте дужки і запишіть слово «**круча**» у відповідній формі, дотримуючись норми сучасної української літературної мови.

Байрак під (круча) шумить.

Відповідь: _____.

Прочитайте текст і виконайте завдання 8-11.

(1) Коли в Білозерській школі пишуть твір про війну, вчителі знають: у когось в зошиті обов'язково з'являться сини Пішоходова – Семен і Василь. (2) Сини або кинуться під танк, або воюватимуть у палаючому Сталінграді, або врятують полковий прапор. (3) І, прочитавши, наприклад, про те, що Семен і Василь першими таранили фашистський «мессер», вчителі не обурюються і не дають волю червоному олівцю. (4) Вони знають, у чому справа.

(5) У недільні дні в людних місцях Білозерська з'являється старий з вицвілими очима. (6) Колишній колір визначити важко, немов очі заволокло димом, а кризь дим не видно кольору. (7) На старому солдатська гімнастерка.

(8) Пішоходов не затримується серед дорослих, його кращі друзі і слухачі – дітвора. (9) Вони уважно його слухають, роззявивши рота, а старий з охотою розповідає. (10) Більш того, він чекає цих питань і, відповідаючи на них, відчуває дивне почуття, знайоме лише дереву, коли на його вузлуватій мертвій гілці несподівано зазеленіє листок.

– (11) Дідусю, правда, що ти на війні до Берліна пішки дійшов? – питає старого хтось із маленьких співрозмовників.

(12) І старий відповідає:

– (13) Пройшов до Берліна ... пішки. (14) І прізвище моє тому Пішоходов.

– (15) А ти не втомився?

– (16) Втомився. (17) Що поробиш! (18) Ідеш, ідеш, і кінця не видно. (19) Я своїх синів так і не наздогнав.

– (20) Вони швидко йшли?

– (21) Швидко.

– (22) Пішки?

– (23) Пішки. (24) Вони ж у мене Пішохови ... (25) Тільки сини молодші. (26) Ноги у них жваві. (27) Я не встигав за ними.

(28) Поступово гурток слухачів збільшується. (29) Приходять новачки і ті, хто вже багато разів слухав дідуса Пішоходова. (30) Ці заздалегідь знають його відповіді, але ні пари з вуст. (31) У них зі старим ніби розігрується спектакль. (32) І кожен добре знає свою роль.

– (33) Дідусю, – вже вкотре запитують хлопці, – а хто в перший день війни зустрів німців під Бугом?

– (34) Мої сини, Семен і Василь, – ніби вперше відповідає старий.

– (35) А хто в Сталінграді стояв до останнього подиху?

– (36) Мої сини, Семен і Василь.

– (37) А хто грудьми упав на ворожу амбразуру?

– (38) Мої сини ...

(39) І тут хтось обов'язково запитує:

– (40) Як же вони до Берліна дійшли, якщо грудьми на амбразуру, а там кулемет?

(41) Ні, не заплутаєш старого!

– (42) Вони піднялися з амбразури і рушили далі, – відповідає він, і в його очах, застелених димом, проступає така непохитна впевненість, що ніхто зі слухачів уже не сумнівається в словах старого солдата.

(43) А до того часу вже готові нові питання, і старий відповідає на них стримано і гідно.

– (44) А на Курській дузі хто затримав «тигрів» і «фердинандів»?

– (45) Мої сини ...

– (46) А хто в Берліні Червоний прапор над рейхстагом підняв?

– (47) Мої сини ...

– (48) Скрізь встигали?

– (49) Скрізь. (50) Ноги у них молоді. (51) Йшли, йшли без відпочинку, а повернутися з війни додому сил не вистачило.

– (52) Так і не повернулися?

– (53) Так і не повернулися. (54) Сплять у могилі.

(55) І тоді хтось із хлопців вирішується запитати:

– (56) Де їх могила?

(57) Старий випрямляється, і вічний дим, що стоїть в його очах, розвіюється. (58) Він каже:

– (59) Мої сини сплять у всіх солдатських могилах. (60) За всю рідну землю.

(61) І від того, що сини дідуся Пішоходова сплять у всіх братських могилах, дитячі гарячі уми знову перетворюють їх в билинних героїв, готових прокинутися, коли прийде час!

(За Ю. Яковлевим)

8. Аналіз змісту тексту.

Які з висловлювань відповідають змісту тексту? Вкажіть номери відповідей.

1) Дітвора щиро цікавиться розповідями Пішоходова, вірить в них, задає багато питань.

2) Сини Пішоходова – давні друзі хлопчиків.

3) Діти охоче допомагають старому Пішоходову по господарству.

4) Старий Пішоходов з'являється в людних місцях Білозерська в недільні дні.

5) У шкільних творах про війну в Білозерській школі хлопці часто пишуть про синів старого солдата Пішоходова.

Відповідь: _____.

9. Аналіз засобів виразності.

Укажіть варіанти відповідей, в яких засобом виразності мовлення є фразеологізм.

1) Коли в Білозерській школі пишуть твір про війну, вчителі знають: у когось в зошиті обов'язково з'являться сини Пішоходова – Семен і Василь.

2) Вони уважно його слухають, роззявивши рота, а старий з охотою розповідає.

3) Приходять новачки і ті, хто вже багато разів слухав дідуся Пішоходова.

4) Ці заздалегідь знають його відповіді, але ні пари з вуст.

5) І від того, що сини дідуса Пішоходова сплять у всіх братських могилах, дитячі гарячі уми знову перетворюють їх в билинних героїв, готових прокинутися, коли прийде час!

Відповідь: _____.

10. Лексичний аналіз.

Знайдіть у тексті синонім до слова ДІДУСЬ (речення 33). Напишіть цей синонім.

Відповідь: _____.

Не забудьте перенести всі відповіді на завдання 1-10 у бланк відповідей №1 згідно з інструкцією щодо виконання роботи. Перевірте, щоб кожна відповідь була записана в рядку з номером відповідного завдання.

Частина 2

Використовуючи прочитаний текст з частини 1, виконайте на бланку №2 ТІЛЬКИ ОДНЕ із завдань: 11.1, 11.2 або 11.3. Перед написанням твору запишіть номер обраного завдання: 11.1, 11.2 або 11.3.

11.1 Напишіть твір-роздум, розкриваючи зміст висловлювання відомого лінгвіста А.А. Реформатського: **«Що ж дозволяє виконувати головну функцію мови – функцію спілкування? Це синтаксис».**

Аргументуючи свою відповідь, наведіть два приклади з прочитаного тексту. Наводячи приклади, вказуйте номери потрібних речень або застосовуйте цитування. Ви можете писати роботу в науковому або публіцистичному стилі, розкриваючи тему на лінгвістичному матеріалі.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

11.2 Напишіть твір-роздум. Поясніть, як Ви розумієте фрагмент тексту: **«І від того, що сини дідуса Пішоходова сплять у всіх братських могилах, дитячі гарячі уми знову перетворюють їх в билинних героїв, готових прокинутися, коли прийде час!»**

Наведіть у творі 2 аргументи з прочитаного тексту, що підтверджують Ваші міркування.

Наводячи приклади, вказуйте номери потрібних речень або застосовуйте цитування.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

11.3 Як Ви розумієте значення словосполучення **СИЛА ДУХУ?** Сформулюйте і прокоментуйте подане визначення. **Напишіть твір-роздум на тему «Що таке сила духу»,** взявши за тезу подане Вами визначення.

Аргументуючи свою тезу, наведіть 2 приклади-аргументи, що підтверджують Ваші міркування: один приклад-аргумент наведіть з прочитаного тексту, а другий – з Вашого життєвого досвіду.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

Перевірте, щоб кожна відповідь була записана поруч з номером відповідного завдання.